“El model ciutat-territori romà també es va instal·lar al Pirineu”

Entrevista a Josep Maria Palet, investigador sènior i coordinador de recerca i formació avançada de l’ICAC

“El model ciutat-territori romà també es va instal·lar al Pirineu”

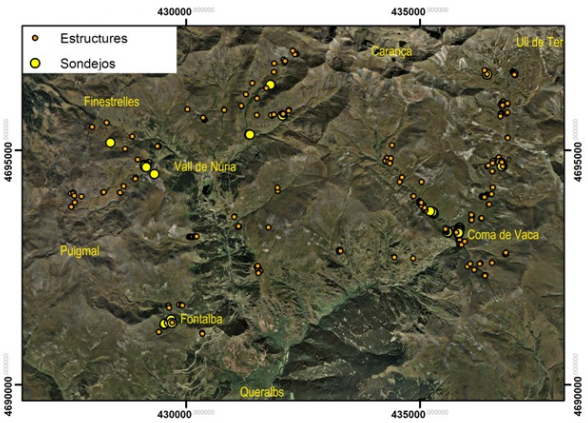

Josep M. Palet (ICAC) és un dels tres directors de les excavacions al Pirineu gironí que aquest estiu han fet, per quart any consecutiu, el Grup

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

d’Investigació en Arqueologia del Paisatge (GIAP) de l’ICAC. En concret, a Queralbs, del 16 al 29 de juliol del 2013, amb un equip de nou persones també dirigit per Arnau Garcia (GIAP/ICAC) i Hèctor Orengo (Universitat de Nottingham/GIAP). Aquestes intervencions arqueològiques en espais altimontans s’insereixen en el primer any del projecte d’I+D del Ministeri TerAmAr de l’ICAC i el SERP (Universitat de Barcelona). Des del desembre del 2013, el Dr. Palet és coordinador de recerca i formació avançada de l’ICAC.

Mapa de les àrees excavades el 2013.

La campanya va ser a l’estiu, però ara heu rebut els resultats de la prova del carboni 14.

Sí, les datacions de carboni 14 de les dues àrees on hem excavat de Queralbs: Fontalba, a la vall de Núria, i Coma de Vaca. La campanya va anar molt bé, però ens feien falta aquests resultats per tenir certesa del que havíem trobat.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

I quines datacions teniu?

Totes són antigues! La més moderna és anterior a l'any 1000, o sigui que hem encertat els sondejos. Sumat a altres datacions dels anys 2011 i 2012, en total tenim 25 nivells arqueològics documentats, corresponents a diferents estructures. És una franja cronològica molt interessant.

Excavació a la cabana romana de Coma de Vaca, i imatge del grup dins de la cabana.

La més antiga a quin any es remunta?

A finals del 4t mil·lenni aC, és a dir, al neolític mitjà final, entre els anys 3300 i 3000 aC. També hi ha una franja d'ocupació potent del 3r mil·lenni fins al bronze antic, entre l'any 3000 i el 2000 aC, que la intuíem i ara la podem confirmar.

La cabana romana durant els treballs arqueològics. A la dreta, dos dels codirectors, Héctor Orengo i Arnau Garcia, fent-ne la fotogrametria.

I d'època romana?

És l'altre bingo que hem fet! **Ja havíem documentat una cabana a Coma de Vaca** (fins i tot va sortir **la notícia a *El País***) d'època romanoimperial, i aquest estiu l'hem excavat en extensió, al cent per cent, cosa que en alta muntanya fem poc.

Per què ho heu fet, en aquest cas?

Perquè és una cabana molt singular, excepcional. És una estructura d'hàbitat a cota 2.200 metres, en una vall de difícil accés. I hi hem trobat molt material ceràmic d'importació, com ceràmica africana, sigil·lada hispànica, vaixella fina..

Excavació d' un tancat tardoromà a Coma de Vaca.

Amb mocador vermell, Itxaso Euba (ICAC).

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Allà dalt...!

Es tracta d'un assentament estacional, d'estiu, un negoci. Pensem que hi ha una mena de granja d'alçada d'explotació ramadera que aprofita la pastura a aquella altura. Però no és la típica cabana de pastor. Que hàgim trobat tanta ceràmica en un lloc on 7 mesos a l'any estan plens de neu, vol dir que la cabana estava dins d'un circuit comercial.

Una ruta comercial pirinenca?

Sí. Coma de Vaca es devia inserir en una xarxa de comunicació de travessa del Pirineu, passant per l'actual GR, en direcció est-oest, entre Camprodon i la Garrotxa (capçaleres del Fluvià i del Ter) i la Cerdanya. Llívia, Iulia Libica, era la ciutat romana en aquest sector dels Pirineus, i Coma de Vaca havia d'estar sota la seva influència.

Costa d'imaginar aquest circuit antic a alta muntanya.

Doncs ho podem dir: el Pirineu es va integrar a les xarxes comercials romanes. El model de ciutat-territori romà també es va instal·lar al Pirineu! I el fet que a la cabana hi hagi tant material ceràmic ens fa pensar que no només era una granja sinó també un lloc per fer-hi nit (com el **refugi actual de la FEEC**!), perquè és un punt de parada clau.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Més imatges de la cabana romana de Coma de Vaca.

Una *mansio*?

No arribava a tant, però la funció era similar. A més, sabem que aquest sector del Pirineu té interès minerometal·lúgic. No hem trobat gaires senyals d'activitat minera i metal·lúrgica (tret d'alguna rasa d'extracció de mineral), però indirectament sí, perquè ens ho diuen els sondejos i els estudis geoquímics de Santi Riera (**SERP**) i Ramon Julià (**ICTJA-CSIC**). La mineria i la metal·lúrgia sempre s'associa al control de l'exèrcit, que necessita camins per traginar el material i punts per parar.

Com és la cabana, exactament?

D'uns 20-25 m2, rectangular, amb murs ben fets. S'abandona en època romana, al segle III dC, i es torna a fer servir en època medieval, als segles IX -X, que és quan comença una altra gran fase d'ocupació ramadera. Els romans es van instal·lar sobre una cabana del

bronze antic (2000-1800 aC), i d'aquesta època també tenim molt material: hem recuperat estris de cuina, per exemple. O sigui que és un campament d'estiu de ramaders de tradició indígena prehistòrica!

Héctor Orengo revisa l'estratigrafia d'un sondeig a Fontalba.

I que es fa servir fins a l'edat mitjana!

Sí, és una cabana amb tres fases clares d'ocupació: prehistòrica, amb comunitats nòmades d'estiu; romana, amb ocupacions sota control militar o d'algú que ho explota, potser una família; i medieval, amb pastors que hi pugen, homes sols.

Parlem també de l'altra zona on heu treballat, Fontalba.

També hi hem excavat, i arreu amb nivells d'ocupació romans: una cabana ramadera baiximperial (segles III-V dC) i un tancat també d'aquesta cronologia, amb presència de ceràmica africana, sigil·lada, vaixella fina... Tota la falda del Puigmal és força fèrrica. O sigui que es repeteix la història: instal·lacions ramaderes que aprofiten les pastures i també tenen activitat minerometal·lúrgica.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Aquests resultats són comparables amb altres àrees pirinenques que heu estudiat, com la vall del Madriu (Andorra)?

Els resultats són semblants, tot i que a la Vall del Madriu també vam documentar explotació de pega i carboneig. En aquesta vall ens hem d'imaginar un impacte fort en el paisatge en època romana, que deuria estar força desforestat, amb una explotació del bosc molt important. Les forquilles d'ocupació també s'assemblen: hi ha sempre el hiatus entre el 2000 aC i l'època romana. És curiós perquè els companys de la UAB que treballen al Pallars, a la vall Ferrera, també han detectat aquest buit.

M. Jesús Ortega (ICAC) neteja el nivell d'ocupació

d'una cabana romana a Fontalba.

De tot plegat què se'n pot concloure?

Que tant la zona del Madriu com de Queralbs, l'alt Segre i l'alt Ter respectivament, són espais altimontans sota la influència de la ciutat romana de Llívia. O sigui que el Pirineu català està sota control romà, dins de la xarxa de comunicacions i de la xarxa comercial, a més de ser un punt d'explotació del territori, ramaderament i metal·lúrgicament.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Arribats aquí, què estudiareu els dos anys que us queden de projecte?

Aprofundirem en dues línies. La primera: l'estudi de la connexió amb la plana de l'Empordà i no tan sols la plana de la Cerdanya. Estem lligant un programa bianual amb el **Museu d'Arqueologia de Catalunya (MAC)** per fer prospeccions al rerepaís d'Empúries.

El Dr. Palet un dia de tempesta.

I la segona línia?

Al gener s'incorpora al GIAP una nova investigadora per a fer la tesi doctoral en geomorfologia, geoarqueologia i sedimentologia, la **Tania Polonio**. La Tania ve de la Universitat de Barcelona, on va fer el màster i s'ha format al SERP amb la Mercè Bergadà i el Santiago Riera, que són codirectors de la seva tesi, juntament amb mi. Treballarà la micromorfologia del sediment dels jaciments i podrà afinar més les fases d'ocupació. I, el més important, permetrà veure l'impacte d'aquestes ocupacions en la transformació del paisatge.

Contingut extret de la web de l'ICAC (www.icac.cat)

Objectiu final de la vostra recerca!

En efecte: entendre com l'activitat humana crea el paisatge cultural fins a tenir-lo com el veiem ara.

Text i retrats: Carme Badia i Puig

Fotos de l'excavació: Josep M. Palet

Novembre del 2013

Informació de campanyes anteriors

"En època romana el Pirineu oriental el connecta l'activitat minerometal·lúrgica" (campanya del 2012)

"Hem documentat hàbitat d'època romana a alta muntanya per primera vegada" (campanya del 2011)

“Volem explicar la relació històrica plana-muntanya a través de la transhumància al NE de Catalunya” (campanya del 2010)